

rillus minervam non habebat; ergo Cherillus non faciebat bonos versus. Minor hujus syllogismi exponi potest per hanc affirmativam: *Cherillus est poeta minerva carens* (128).

189 *Anacephaleosis.* Præscriptæ hactenus leges ad unam tantum omnes includentem reduci possunt. Nimirum *in syllogismo major contineat conclusionem; minor ostendat in majore conclusionem contineri; tum deductio legitima semper erit.* Dogma hoc logicum tan affirmativis, quam negativis syllogismis applicandum est. Et quidem de affirmativis nulli subesse dubium potest; quum hujusmodi lex sit evidens applicatio illius axiomatis; *quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se.* Ad negativos quod attinet, vel negatio afficit majorem propositionem, adeoque negat universaliter id ipsum, quod in conclusione negatur, minor autem ostendit rationem negandi; vel si major sit affirmans, minor ostendit disconvenientiam, quæ implicite in majore continetur. Syllogismum negativum considera, atque ita clarius hæc percipies: *Honestum non est vituperandum; studium philosophiæ honestum est: ergo non est vituperandum.* Conclusio in majore propositione involvitur: qui enim negat honestum vituperatione dignum, inficiatur etiam philosophicum studium vituperandum; eo quod in minore asseratur in honestis computari. Alter hic syllogismum in minorem negationem rejicit: *In quod honestum est, laudandum: segnitie non est honesta: non est igitur laudanda.* Minor propositio manifestat conclusionem in majore con-

tineri; asserit enim segnitiam, quæ studiosam juventutem plerumque invadit, minimè honestam esse, adeoque inter res laude dignas minimè recensendam, quod ipsum asserit conclusio.

190 Schol. Si vitiosos syllogismos ad præcedentem legem, veluti ad lapidem lydiū probaveris, non ægrè invenies omnes in ipsam peccare. Aliis etiam placet primam legem (178) unicam esse, ex qua syllogismi rectitudo haurienda sit: reliquas verò consecutaria, sive applicationes ejusdem esse. Sanè quæ modo tradita est regula, veluti epitome reliquarum, aliud nihil est, quam elucidatio dispositionis trium terminorum, quibus constare debet syllogismus.

CAPUT QUARTUM.

DE SYLLOGISMO COMPOSITO.

§. I. L

Syllogismus hypotheticus.

191 Syllogismi compositi species sunt, *hypotheticus*, seu *conditionalis*; *copulativus*, seu *conjunctivus*; et *disjunctivus*. Hypotheticus, de quo in præsentī articulo, est syllogismus, cujus utraque, aut altera ex præmissis conditionem includit. Duo membra majoris propositionis *conditio*, et *conditionatum* dici solent: ab aliis propositionis membrum conditionem includens vocatur *antecedens*, *conditionatum con-*

sequens. Duobus modis concludere potest hic syllogismus: aut affirmando conditionem in minore, et deducendo consequens, seu *conditionalem* in conclusione: aut ipsum negando: atque inde negationem antecedentis deducendo: ex. g. *Si sol lucet, dies est; sol lucet; ergo dies est: dies non est; ergo sol non lucet.*

192 Schol. Omnis propositio conditionalis, etiam negantis speciem præ se ferens, ad affirmativas reduci debet. Asserit enim connexionem necessariam conditionem inter et conditionatum; qua non existente, propositio falsa sit necesse est. Hinc omnis hypothetica æquivaleret universali affirmativæ, quæ ejusdem conditionalis vices gerere etiam potest: hæc certo alterius veritatem necessariò supponit. Unico exemplo utramque veritatem illustro hujus conditionalis negativæ. *Si philosophus non habet scientiam castigatis moribus conjunctam, evanescet in cogitationibus suis; huic universali absolutæ respondet, quæ ejus vice substitui potest: Omnis philosophus, cujus scientia moribus depravatur, evanescit in cogitationibus suis: cujus veritas, etiamsi ex D. Paulo non comprobaretur, experientia tamen quotidiana satis superque convincitur.*

193 Leges syllogismi hypothetici sunt, I. *Si asseritur in minore conditio, affirmari debet conditionatum in conclusione.* Nam propositio hypothetica enuntiat connexionem inter conditionem et conditionatum (192); quando igitur altera existit, existere etiam debet et alterum; adeoque asserto in minore antecedente,

in conclusione consequens affirmari debet. *Si sol est centrum commune planetarum, circa ipsum moventur: sol est centrum planetarum: ergo circum solem aguntur.*

194 Lex II. *Negatio in minore conditionato, in conclusione negari debet existentia conditionis.* Supponitur enim necessaria inter utrumque dependentia; secùs conditio nulla esset, falsò enim assereret, id quod re vera ab ipso non dependet, ab ipso dependere. Hinc recta est hæc deductio: *Si juvenus haberet initium sapientiæ, timorem Domini haberet: juvenus depravata timorem Domini non habet: ergo nec initium sapientiæ.*

195 Schol. Animadvertendum tamen, non rectam esse deductionem ab affirmatione *consequentis* ab affirmationem *antecedentis*: en fallacem consequentiam hoc modo deductam: *Si pluit, aer humidus est: aer humidus est: pluit ergo:* persæpè enim subhumidum aerem experimur, quin vapores in pluviam concrecere videamus. Vitium hujusce conclusionis in eo situm est, quod in hypothesi non asseritur necessaria connexio inter conditionatum, et conditionem: at conditionem tantum necessariò trahere conditionatum: ex. g. *Si Ptolomæus Pompejum capite minuerit, rectè deduces esse mortuum: malè autem ex ejus morte, eidem caput obtruncatum deduces: poterat siquidem alio mortis genere perire. At ratione materiæ, inquires, plerumque vera esse potest deductio, quemadmodum in Pompejo vera fuit. Has conclusiones dialectica curat scilicet.* Hæc conclusio

etiam vera est, *Petrus Apostolus Romæ occidit*; illam tamen malè deduceres ex his præmissis: *Cui caput jussu Nerom̄is Romæ obruncatur, occidit: at jussu Neronis D. Petrus Romæ occisus est: ergo Romæ occidit*. Omnes propositiones veræ sunt, consequentia tamen minimè descendit.

196 Lex III. *Syllogismus utramque præmissam hypotheticam includens, conclusionem hypotheticam habere debet*. Nimirum in conclusione tantum deduci potest conditio majoris eo modò, quo conditionatum assertum est in minore (193); minor autem hypothetica supponitur: consequentia igitur conditionalis sit, oportet; et quidem ipsamet conditio in majore enuntiata, quemadmodum in sequenti syllogismo videre licet: *Si juvenis christianum in morem vitam instituerit, in senectute non recedet ab eo: atqui in senectute non recedens à christianis institutis, sanctè moritur: ergo si juvenis christianam vitam duxerit, sanctè morietur*.

197 Schol. Solent, qui fallaciis delectantur, eam inserere conditionem in majore propositione, quæ conditionato in minore repugnet: ex qua repugnantia absurdum in conclusione sequatur, necesse est: hujusmodi esset sequens absurda illatio: *Si Antichristus probè vixerit, existet: at si existet, nequam erit: ergo si probè vixerit, nequam erit*. Pudet futilibus hisce ineptiis tempus consumere. Negando suppositum, quod si existat, probè vivere possit, ex suppositione quod ejus improbitatem Deus præviderit, evanescit difficultas; ac simul, in quo

fallacia sit, ostenditur. Nam posita prævisione divina, simul ponitur ipsum non probè victurum, adeoque pugnantia includit propositio.

§. II.

Syllogismus disjunctivus.

198 Syllogismus disjunctivus dilemma (166) quoddam est, aut dilemma species syllogismi disjunctivi. Constat propositione disjunctiva in majore, cujus unum ex membris affirmatur in minore, ac reliqua in conclusione negantur; vel si hæc negantur in minore, in conclusione affirmatur, quod omissum erat in minore. Est syllogismus disjunctivus, seu dilemma Stoicorum, ut divinationem probarent, à Cicerone (2. de Divin. cap. 49.) expositum, pluribus membris constans. "Si sunt dii, neque ante declarant hominibus, quæ futura sint, aut non diligunt homines, aut quid eventurum sit ignorant, aut existimant nihil interesse hominem scire quid sit futurum, aut non censent esse suæ majestatis præsignificare hominibus, quæ sint futura, aut ea ne ipsi quidem dii significare possunt. At neque non diligunt nos; sunt enim benefici, generique hominum amici; neque ignorant ea, quæ ab ipsis constituta, et designata sunt; neque nostra nihil interest scire ea, quæ futura sunt; erimus enim cautiores, si scierimus; neque alienum ducunt majestate suæ; nihil est enim beneficentia præstantius; neque non possunt futura præoscere: non igitur

tur dii sunt; nec significant nobis futura, sunt autem dii; significant ergo. Et non, si significant futura, nullas dant nobis vias, ac significationum scientiam; frustra enim significant: neque si dant vias, non est divinatio: est igitur divinatio.”

199 Syllogismi disjunctivi leges sunt sequentes. I. *Nullum medium reperiri debet inter diversa membra disjunctionis.* Cæteroquin apertissimè falsa est, atque adeò nulla consequentia disjuncta. *Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat homo,* falsa disjunctio est: quum possit alio vitio laborare, aut nullo, quod videre licet ex sequenti lege.

200 II. *Lex. Inter membra disjunctionis unum aliquod subjecto, de quo asseritur disjunctio, convenire debet.* Qui enim asserit hoc, aut alterum, tertiumve subjecto convenire; si nullum ex his illi quadrat, medium datur, quod ipsi aptari potest, quod jam ostensum est disjunctionem nullam facere. Vide in eodem lib. 2. de Div. c. 50. *Primum enim hoc sumitis* etc. Tullii responsionem ad disjunctivum Stoicorum ratiocinium.

201 III. *Lex. Si minor affirmat in syllogismo disjunctivo, conclusio est negativa; si minor negat, affirmare debet aliquod ex membris conclusio.* En exemplum: *Aut dies est, aut nox: dies est: ergo non est nox: est nox: ergo non est dies.* Nimirum id demum est disjunctionis scopus, ut ex rebus incompatilibus, ex quibus unum necessariò convenire, aut non convenire subjecto disjunctionis debeat, ex

affirmatione, aut negatione alterius, alterum deducatur esse, aut non esse.

202 Schol. Syllogismi complexi duobus simplicibus æquivalent, aut pluribus etiam juxta numerum propositionum; in quas præmissa complexa dividi potest. Ex gr. Syllogismus ille quamvis brevissimus, *aut dies etc,* his duobus respondet: *opposita simul esse non possunt: dies et nox sunt opposita: ergo simul esse non possunt. Dies et nox simul existere non possunt: nunc est dies: ergo non est nox* etc. Et hæc ratio est, cur plerumque ex præmissis affirmativis conclusio negativa in disjunctione deducatur; quod alicui negotium facessere posset, si crediderit, in syllogismis complexis consequentias non eisdem legibus subjici, atque in syllogismis simplicibus; quod prorsus falsum est.

§. III.

Syllogismus copulativus.

203 A propositione conjunctiva, seu copulativa (133) negante, hæc argumentatio nomen trahit. Ea videlicet est syllogismi copulativi natura, ut è duobus incompatilibus, quæ in majore negantur, posse conjungi; altero in minore affirmato, ad alterius negationem in conclusione procedatur. Talis est hæc argumentatio: *Christianus cupiditatibus obsequi, et Christum sequi non potest; homines mundo dediti cupiditatibus obtemperant: ergo Christum sequi non possunt.*

204 En syllogismi copulativi leges. I. *Membra copulata simul vera esse non possunt seu debent esse opposita.* Vis enim argumentationis conjunctivæ in eo consistit, ut ex alterius affirmatione in minore, negatio alterius deducatur in conclusione: quæ, amabo, erit hæc consequentia: *Nox et dies esse non possunt: nunc est nox apud antipodas: ergo dies nobis esse non potest.* Fallax deductio, quum nulla oppositio inter noctem et diem in diversis hæmisphæriis unquam inventa sit.

205 Lex II. *Ex membris oppositis in præmissa majore assertis, alterum affirmari debet in minore, alterum in conclusione negari.* Si enim negaveris in minore, quum jam major negans supponatur, conclusio proveniet è præmissis negativis; adeoque illegitima sit, oportet (186). Hoc vitio laborat hic syllogismus: *Non potest quis currere et sedere; Cæsar non currit; ergo sedet.*

206 Schol. Politus quidam auctor aliam adhuc statuit legem. "Si membra copulata non possunt simul esse falsa, negato uno in minore, affirmetur alterum in conclusione: ex. gr. *Non potest fieri, ut hæc propositio: logicus disputat, nec sit vera nec falsa: sed falsa non est: ergo est vera.*" Pace tamen doctissimi viri hunc syllogismum in disjunctivis censerent; quum manifestum sit; particulas *nec* in hujusmodi propositionibus disjungere, ita ut sensum hunc reddant: *Hæc propositio, logicus disputat, aut vera aut falsa est: nec enim necessarium unquam putaverim, ad expendendam propositionem*

num naturam, particularum citius, quam sensus rationem haberi. Sed hæc hactenus.

CAPUT V.

De figuris syllogismorum.

207 FIGURA syllogistica est diversa medii termini in præmissis collocatio. Quatuor videlicet modis juxta terminorum numerum in præmissis contentum medius terminus collocari potest. Et primò quidem ut sit unius subjectum, alterius verò prædicatum; quæ dicitur prima figura: in altera utrobique est prædicatum. Tertia figura est, quum subjecti loco ponitur in utraque præmissa. In quarta demum prædicatum est in majore, et subjectum in minore. Verum quum hæc sit inversio materialis terminorum, postrema hæc figura passim ab auctoribus exploditur, velut inutilis; nec injuria, quantum mei judicii est.

208 *Modus* syllogismi dicitur trium propositionum dispositio juxta diversitatem figurarum modo assignatam: quæ quidem diversitas quantitatem juxta ac qualitatem attingit (104). Meminisse oportet, propositionum qualitatem et quantitatem litteris A, E, I, O, designari (110): quamobrem tres syllogismi propositiones aliqua ex his litteris comprehendere debent. Jam verò si litteræ prædictæ per trinas conglobationes disponantur, periculum facienti patebit in 64, unajunt, combinationes distribui posse. Ex his tamen duodecim tantum, si ad

trutinam legum syllogisticarum expendantur, rectam consequentiam continere invenientur. Duæ tamen ex his etiam si non illegitimæ sint, in aliis decem comprehenduntur. Nam conglobatio IEO eadem est atque EIO, materiali tantum præmissarum inversione, quod pariter dicendum de altera AEO, quæ omnino similis est EAO.

209 Schol. Auctor quidam satis cognitus modum IEO ait non concludere, eo quod prædicatum in conclusione negativa latius significet, ac universalius supponat, quàm in præmissa affirmativa. Idem tamen modum EIO in legitimis habet; qua principiorum coherentia, alii viderint. Nos quidem hæc notamus, non impugnandi libidine, quandoquidem nomina scriptorum supprimimus; sed incautos monendi causa, ne in errorem eundem impingant, aliorum scripta legentes: quod et nobiscum fieri, non solum patimur, verum à subsequuturis scriptoribus enixè flagitamus. Neque enim ii sumus, qui supra humanam conditionem nos collocatos esse gloriemur.

210 Ex decem illis modis legitimè concludentibus, ac diversa medii termini *collocatione*, novemdecim enumerantur modi, sequentibus vocabulis indicati, atque in hexametros conformati, memoriæ juvandæ causa:

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipon,
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum,
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Dara pti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison,

In qualibet ex his vocibus, omni prorsus significatione destitutis, attendendæ sunt tres primæ vocales, quæ juxta diversitatem collocætionis syllogismorum varietatem indicant, universalibus, particularibus, affirmativis, negativis propositionibus coalescentium; ita tamen ut prima majorem, minorem altera, tertia conclusionem demonstret. Ex gr. *Barbara* syllogismum tribus propositionibus universalibus affirmativis compositum designat. *Celarent* duobus universalibus negativis, atque affirmativa pariter universali, conformatum syllogismum indigitat, et sic deinceps.

211 Neque dixeris, easdemmet vocales, atque eodem ordine dispositas sæpius in tetrastico contineri, quod inanem repetitionem redolere videtur. Sciendum enim est, duos concludendi modos à dialecticis distingui; alterum *directum*, *indirectum* alterum. In modo directo majoris prædicatum est etiam conclusionis attributum: in altero est conclusionis subjectum. Quamobrem in prima figura (207) reperiri debent modi *directi*, atque *indirecti* concludendi. Quatuor tantum concludunt *directè*, scilicet *barbara*, *celarent*, *darii*, *ferio*: reliqui *barali*, *celantes*, *dabitis*, *fapesmo*, *friseso* indirectè concludunt. Et hi quidem ad primam figuram, in qua medius terminus est subjectum majoris, atque attributum minoris. Ad secundam figuram, in qua medius terminus est bis attributum; pertinent *cesare*, *camestres*, *festino*, *baroco*, quorum syllogismi, sicuti alii omnes à quatuor primis, indirectam consequentiam præ-

bent. Demum in tertia figura, quæ medium terminum tamquam subjectum bis includit, comprehenduntur *darapiti, felapton, disamis, datisi, bocardo, ferison*. Exempla horum syllogismorum ob oculos posita, clara reddent hactenus dicta.

Figura prima, in qua medius terminus est subjectum majoris, et attributum minoris.

MODI DIRECTI.

Barbara

A Omne *capax se movendi* est immateriale;

A Omnis anima brutorum est *capax se movendi*;

A Ergo omnis anima brutorum est immaterialis.

Celarent

E Omne *capax se movendi* non est materia;

A Omnis anima brutorum est *capax se movendi*;

E Ergo omnis anima brutorum non est materia.

Darii

A Omne *capax se movendi* est immateriale;

I Aliqua anima brutorum est *capax se movendi*;

I Ergo aliqua anima brutorum est immaterialis.

Ferio

E Nihil *capax se movendi* est materia;

I Aliqua anima brutorum est *capax se movendi*;

O Ergo aliqua anima brutorum non est materia.

MODI INDIRECTI.

Barali

A Omne *capax se movendi* est immateriale;

A Omnis anima brutorum est *capax se movendi*;

I Ergo aliquid immateriale est anima brutorum.

Celantes

E Omne *capax se movendi* non est materia;

A Omnis anima brutorum est *capax se movendi*;

E Ergo nulla materia est anima brutorum.

Dabitis

A Omne *capax se movendi* est immateriale;

I Aliqua anima brutorum est *capax se movendi*;

I Ergo aliquid immateriale est anima brutorum.

Fapesmo

A Omnis anima brutorum est *capax se movendi*;

E Nulla materia est *anima brutorum*;

O Ergo aliquid *capax se movendi* non est materia.

Fiseseo

I Aliquid *capax se movendi* est anima brutorum;

E Nulla materia est *capax se movendi*;

O Ergo aliqua anima brutorum non est materia.